

e-ISSN: 2630-631X

Article type

Research Article

Subject Area

Fine Arts, Picture

Vol: 8

Issue: 55

Year: 2022

Pp: 222-230

Arrival

14 December 2021

Published

27 January 2022

Article ID 1312

Doi Number<http://dx.doi.org/10.31576/smryj.1312>**How to Cite This Article**

Günişik, D. & Aydoğan, Y. (2022). "Resim Sanatına Konu Oluş Biçimleri İle Atık Nesnelere", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 8(55): 222-230.

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Resim Sanatına Konu Oluş Biçimleri İle Atık Nesnelere**Waste Objects With The Form Of Their Painting**Demet GÜNiŞİK¹ Dr. Öğr. Üyesi Yeşim AYDOĞAN² ¹ İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Resim Ana Sanat Dalı, Malatya/ Türkiye² İnönü Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Resim Bölümü, Malatya/ Türkiye**ÖZET**

İnsanoğlu yüzyıllar boyunca yaşadığı süreç içerisinde, doğrudan ve dolaylı olarak bir takım atıkların oluşmasına sebep olmuştur. Söz konusu olan bu atıkların zaman içerisinde niceliksel miktarında ciddi bir artış meydana gelmiştir. Özellikle küreselleşen dünya ile birlikte, tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş, ortaya çıkan atıkların doğada çözülebilmesini olumsuz anlamda etkilemiştir. Bu etkinin oluşmasında en önemli faktörlerden biri, seri üretime dayalı olarak ortaya çıkan ürünlerin sayısal çokluğuyla ilintilidir. Nitekim günümüzde devletlerin en büyük problemlerinin arasında atık yönetimi meselesi yer almaktadır. Bahsi geçen mesele-konu yalnızca devletler nezdinde değil, tüm insanlığın, toplumların, grupların, kitlelerin de ilgi odağı durumundadır. Bu ilgi, hiç şüphesiz birçok disiplinle de konu olarak ele alınmaktadır. Sanat da bu disiplinlerden biridir. Zira çevresine yüksek farkındalık ve duyarlılıkla bakıp, gördüklerini sanata taşıyan sanatçı, atık nesnelere de konu olarak ele almıştır. Bu çalışmada da benzer duyarlılığa sahip olan bir sanatçının atık nesnelere ele alış biçimi üzerinde durulmuştur. Metot olarak nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni ile şekillenmiş olan çalışma, üç temaya sahiptir. Bu temalar; atık nesnelere, farkındalık ve duyarlılık, estetik kaygı olmak üzere adlandırılmıştır. Araştırma neticesinde, kişinin sosyal yaşamında rahatsızlık duyduğu durumları [doğaya ve insanlığa zarar veren atık nesnelere] sanatla ilişkilendirerek bir takım yorumlamalara gittiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Resim Sanatı, Atık Nesne, Farkındalık, Estetik Kaygı**ABSTRACT**

In the process that mankind has lived for centuries, it has caused the formation of some wastes directly and indirectly. There has been a significant increase in the quantitative amount of these wastes over time. Especially with the globalizing world, the transition from agricultural society to industrial society has negatively affected the decomposition of the resulting wastes in nature. One of the most important factors in the formation of this effect is related to the numerical multiplicity of the products based on mass production. As a matter of fact, one of the biggest problems of states today is the issue of waste management. The aforementioned issue-subject is not only the focus of attention of states, but also of all humanity, societies, groups and masses. This interest is undoubtedly addressed as a subject in many disciplines. Art is one of these disciplines. Because the artist, who looks at his environment with high awareness and sensitivity and carries what he sees to art, also deals with waste objects as a subject. In this study, the approach of an artist who has a similar sensitivity to waste objects is emphasized. The study, which is shaped by the case study pattern, which is one of the qualitative research methods, has three themes. These themes are; waste objects, awareness and sensitivity, aesthetic concern. As a result of the research, the situations in which the person is uncomfortable in her social life has been seen that she made some interpretations by associating [waste objects that harm nature and humanity] with art.

Key words: Art of Painting, Waste Object, Awareness, Aesthetic Anxiety**1. GİRİŞ**

20. yüzyılla birlikte teknolojiye bağlı olarak hızlı bir şekilde gelişen, değişen küresel bir çevre oluşmuştur. Bahsi geçen değişim ve gelişimin olumlu tarafları olduğu kadar olumsuz etkileri de mevcuttur. Bu olumsuz etkilerin başında, evrensel bir tehdide dönüşmüş olan atık nesnelere gelmektedir. Tüm dünyayı ve insanlığı ilgilendiren atık nesne hepimizi rahatsız eden önemli bir husustur. Doğada çözülmesi yüzyıllar süren zararlı olan zehirli atık nesnelere çevremize etkisi oldukça fazladır. İnsanlar, modern yaşamda üretim sistemlerinin gelişmesi neticesinde, tüketim toplumu haline gelmiştir. Toplum tarafından kullanılan ve daha sonra üretim amacına uygun hizmet vermeyen her nesne, artık bir atık nesnedir (Öznülür, 2019). Çöp olarak nitelendirilen atıklar günümüzde birçok yerde görülmektedir. Bu nesnelere geri dönüşümle tekrar kullanıma kazandırılması mümkündür. Atık nesne durumuna gelmiş olan plastik, kâğıt, karton, cam, metal gibi maddelerin dışında kalan atıkların geri dönüşümü mümkün olmayabilir. Bu sebeple atık kavramı birçok farklı şekillerde tanımlanmaktadır (Öznülür, 2019). Bu araştırmaya konu olan çalışmalar ise daha çok endüstriyel atıklarla ilgilidir. Özellikle bu atıkların doğayla karşıt bir varlık olarak uyum sağlayamayacağı ve benzerlik kuramayacağı hiç kuşkusuzdur. Ancak söz konusu olan bu atık nesnelere sanat aracılığı ile yorumlanarak plastik ve estetik değeri yüksek birer sanat eserine dönüşebilmektedir. Sanatta kullanılan malzemeler, sanat nesnesi olarak başka bir yapıyı oluşturmaktadır. Nitekim resimde kullanılan boya veya heykelde kullanılan mermer, seramikte kullanılan çamur oluşturduğu yapıdan çıkarak resmin, heykelin veya seramiğin yeni formlar kazanarak çalışmanın parçası olup, sanatsal yollarla bütünleşerek sanat nesnesini oluşturmaktadır.

Buradan yola çıkarak atık malzemelerin sanatta kullanılması, sanat malzemesinin niteliğini sorgulanmasına neden olmaktadır. Böylelikle resim ya da heykelde kullanılmaya başlayan atık nesnelere sanat nesneleri arasına girmiş ve sanatçıya geniş bir alan sağlamıştır. (Sağlam, 2016). Bu durum, geleneksel malzemenin imkânlarına ek olarak atıkların kendine özgü imkânları sanatçıya yeni yollar açmasıyla ilgilidir. Atıklar özellikle endüstriyel atıklar sanata konu olmadan çok önce insan zekâsıyla sanatçıdan önce tanışmış varlıklarını insan üretimine borçlu nesnelere durumundadır. Bu nedenle sanatçının kendi aklı ile ona dokunması birden çok düşünüş ve kavrayışın bir araya geldiği yeni yollar ve zengin imkânlar yaratmaktadır.

Katılımcının yaptığı resimlere yönelik olan bu çalışma, kişinin resimlerinin konusu olarak doğaya ve insanlığa zarar veren atık nesnelere ve özellikle doğada çözülmesi yüzyıllar süren kimyasal içeren zehirli atıkları [bu atıklarda herhangi bir sınırlandırma yapmadan] resimlerine konu edip, sanatla ilişkilendirerek farkındalık yaratma çabası ele alınmıştır. Bu bağlamda Türkdoğan: Sanat anlayışının gelişmesiyle insan ve doğanın sömürülmesi tepkisel olarak değişmiştir diyerek, sanatçıların farkındalık yaratmak için doğa hakkında çalışmalar yapmaları üzerine tespitte bulunmuştur (Türkdoğan, 2017) bahsi geçen tespitte dayalı olarak yapılan bu çalışma, katılımcının konuyu ele alış biçimini, resimlerini inşa etme anlayışını ve konuya ilişkin yaşadığı zihinsel süreçleri analiz etmek üzerinedir. Bu noktadan itibaren katılımcı tüm doğal çevre duyarlılığı ile atıklar üzerinde düşünmeye ve resimler üretmeye başlamıştır. Bu resimlerin içine dâhil ettiği atık nesnelere yakın çevresinden başlayarak, tüm dünyayı tehdit eden büyük kirliliklere ve geri dönülmez sonuçlara yol açan kimyasal atıklara doğru evrilmiş, bazı resimlerinde ise sanayi devrimi öncesi üretimlere ait tahta araba tekerleği gibi nesnelere de yer vermiştir. Bu çeşitlilik içerisinde ortak nokta zihninde bu duruma karşı oluşturduğu duyarlılıkların yansımasıdır. Resimlerinin genel üslubu dışavurumcu olan katılımcının kullandığı renkler ve tasarladığı kompozisyonlar yine konunun ruhuna uygun tasarlanmıştır.

1.1. Problem Durumu

Bu çalışmada, doğaya ve insanlığa zarar veren atık nesnelere, tüm dünyayı ilgilendiren önemli bir konu olarak, sorumlu ve sanat eğitimi almış bir birey olan katılımcının, insanlık ve dünya için bir şeylere müdahale etmiş olmak isteği ve bunu sanatla ilişkilendirilip farkındalık yaratma çabası ele alınmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Atık nesnelere resim sanatında kullanımına yönelik yapılmış olan bir dizi çalışmanın incelenmesi, araştırılması ve analiz edilmesi üzerine kurulu olan bu çalışmanın amacı, günümüz atık nesnelere çeşitli yollarla değerlendirilerek topluma geri kazandırılması ve değer görmesini artırmaya yöneliktir. Yapılan araştırma sürecinde atık maddeler sanatsal birer eleman olarak ele alınıp, plastik açıdan zenginleştirilerek, doğada var olan atık maddelere dikkat çekilmesi son derece önem arz etmektedir.

1.3. Sınırlılıklar

Bu araştırma 10.10.2021-12.11.2021 tarihleri arasında Malatya'da bir devlet okulunda görev yapan katılımcının, atık nesnelere üzerine yapmış olduğu çalışmalardan, random yöntemiyle seçilmiş beş çalışma ile sınırlıdır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde; nitel araştırma yaklaşımı, araştırma ortamı ve seçimi, araştırmanın katılımcıları, durum çalışması planı, katılımcının yapmış olduğu çalışmalar ve veri toplama süreci ele alınmıştır.

2.1. Nitel Araştırma Yaklaşımı

Nitel araştırma, insan yaşamının karmaşık doğasını ve insana dair olguları, gizemleri belirlemede etkili olduğu kadar, antropoloji, psikoloji ve sosyal bilimlerde de sıklıkla kullanılan bir yöntemdir. Nitel araştırma doğal olguları belirlerken, araştırmacıya probleme ilişkin öznel görüşlerini yorumlama imkânı da sağlamaktadır. Bilhassa nitel araştırmanın en önemli özelliklerinden biri ele alınan konuyu derinlemesine incelemeye olanak vermesidir (Baltacı, 2019).

2.2. Araştırma Modeli

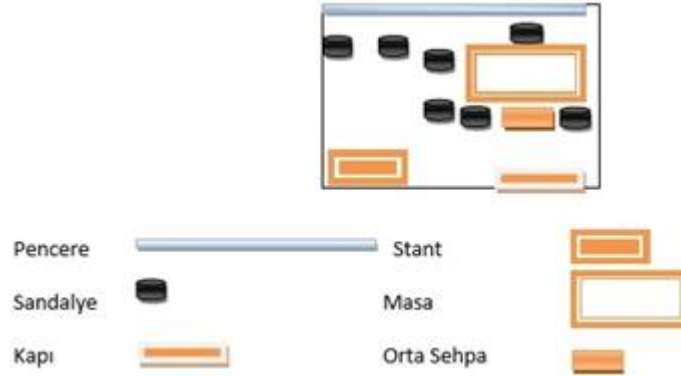
Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan tek durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması sosyal bilimlerde kullanılan araştırma tekniklerinden biri olup, araştırmacının, araştırma süreci içerisinde müdahalede bulunmadığı nitel bir desendir. (Taghisoğlu, 2020). Durum çalışması tek bir durumun ya da olayın derinlemesine araştırılıp incelenerek, verilerin toplanarak gerçek ortamda neler olduğuna bakılan ve çalışmada nelere odaklanılması gerektiği ortaya konulan bir yöntemdir (Subaşı ve Okumuş, 2017). Dolayısıyla durum çalışması, incelenen güncel bir duruma özgü olarak, nasıl ya da neden soru kipleri ile başlayan sorulara

cevap arayan, araştırmacıya derinlemesine zengin veri toplama olanağı sağlayan görgül bir araştırma türüdür (Akar, 2017).

2.3. Araştırma Ortamı, Seçimi ve Araştırmanın Katılımcıları

Bu araştırma 10.10.2021-12.11.2021 tarihleri arasında Malatya’da bir devlet okulunda resim-iç ğretmeni olarak görev yapan katılımcının atölyesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya dair görüşmeler araştırmaya uygunluğu göz önünde bulundurulurken, katılımcının nerisi doğrultusunda iki mekânda gerçekleştirilmiştir. Bu meknlardan birincisi 1. görüşme’nin yapıldığı katılımcının çalıştığı okuldaki resim atlyesiyken, 2. görüşme ise bulunan ildeki kütüphanenin görüşmeye uygun bir alanında gerçekleştirilmiştir. Araştırmacının konuya karar vermesinin ardından, genelde nitel araştırmanın özelde ise durum çalışmasının bir gereği olarak, araştırmacının tanıdığı, araştırmacıya güven duyan ve araştırmacıyla görüşmekten rahatsızlık duymayacak bir katılımcı belirlenmesinin uygun olacağı düşünülmüştür. Zira araştırmanın verimli olabilmesi, görüşmelerin yüz yüze ve rahat gerçekleştirilmesi için aynı Őehirde ve ulaşılabilir bir kişi olmasına dikkat edilmiştir.

Araştırma kapsamında 10.10.2021-12.11.2021 tarihlerinde ses kayıtları alınmış, yapılandırılmamış gözlem, yarı yapılandırılmış görüşme soruları ve görüşmeye dair dokümanlar toplanmıştır. Araştırma katılımcının görev yaptığı okulun atölyesinde gerçekleşmiştir. Atölyenin fiziki llerine bakıldığında dikdörtgen geniş, ferah bir alan olarak tasarlandığı söylenebilir. Atölye kapısından girince büyük bir pencere karşımlarken, kapının tam karşısında masa, sandalye ve orta sehpa bulunmakta, meknın sol tarafında stant, standın karşısında ise sandalyeler bulunmaktadır. Son olarak bu araştırma iki katılımcıya sahiptir. Bu katılımcılardan biri Malatya’da bir devlet okulunda görev yapan resim-iç ğretmeni iken, diğerisi ise İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Ana Sanat Dalında Yüksek Lisans eğitimine devam eden katılımcı araştırmacıdır.

Şekil 1. Görüşme Yapılan Ortam

2.4. Durum alışması Planı

Durum alışmaları, nitel bir araştırma geleneğinin benimsenerek araştırma yapılan konuyu derinlemesine irdeleyip, durum tespitine varmaktır. Söz konusu olan bu tespit, uzun, detaylı ve çok yönlü bir araştırma sürecinin ardından varılan neticedir (Karataş, 2015). Genel olarak durum çalışmaları güncel ve sosyal olayları, birçok perspektiften ele alarak inceleyen bir araştırma modelidir (Akar, 2017). Bu araştırmada durum çalışması sürecinde araştırmacı, durum çalışmalarının bir gereği olarak hiçbir yönlendirme yapmamıştır. Araştırmada, yalnızca katılımcının yapmış olduğu çalışmalar incelenerek, daha önceden belirlenen amaçlar doğrultusunda hazırlanan yarı- yapılandırılmış sorular ile görüşmeler gerçekleştirilip, söz konusu görüşmeler esnasında tüm sesli, yazılı ve görsel veriler doküman olarak kayıt altına alınmıştır.

2.5. Veri Toplama Süreci

Nitel araştırma desenlerinden biri olan bu çalışmada, veri toplama süreci yarı yapılandırılmış görüşmeler, yapılandırılmamış gözlem, araştırmacı alan notları ve katılımcının çalışmalarından oluşmaktadır. Araştırmacı ilk olarak durum çalışması desenine karar verdikten sonra tek durum çalışması modeline uygun olan bir katılımcı belirlemiştir. Bunun neticesinde belirlenen katılımcı adayı ile görüşme sağlanmıştır. Yapılan görüşmenin olumlu geçmesi ve katılımcıdan onay alınması ile araştırma süreci tam olarak başlamıştır. Araştırma sürecinin başlaması ile araştırmanın, katılımcıya ait olan çalışmalar zerine Őekilleneceđinden, katılımcının çalışmaları arasından random yöntemiyle beş çalışma belirlenmiştir. Katılımcının çalışmalarının esas olduğu bu araştırmada, çalışmalar ve çalışmaların ilişkilendirildiği konuya dair bir amaç belirlenmiş, belirlenen amaç doğrultusundan katılımcıya yöneltilecek olan ve çalışmaları daha iyi anlamaya ve analiz etmeye katkı sağlayacak görüşme soruları belirlenmiştir. Bahsi geçen amaç da dâhil olmak üzere araştırmanın

içerdiği her türlü detay hakkında katılımcı bilgilendirilerek resmi olarak katılımcı onay formu alınmıştır. Bunların akabinde ise ilk görüşme, belirlenen gün ve saatte gerçekleştirilmiştir.

Birebir yapılan görüşmede araştırmacı tarafından yönlendirme yapılmadan, soruların yanıtlanmasına önem verilmiş, arada sondaj sorularından faydalanılmıştır. İlk görüşme tamamlanmış ve aynı gün içerisinde yapılan görüşmeden elden edilen veriler döküm haline getirilmiştir. İkinci görüşme ise katılımcının kendisini rahat hissettiği sessiz sakin mekânda verdiği tarih ve saat aralığında gerçekleştirilmiş olup, araştırma sürecinde araştırmacı en iyi verileri katılımcıyla birebir yapılan görüşmelerden almıştır.

2.6. Veri Analizi ve Verilerin Dökümü

Verilerin dökümü ve verilerin analizini içeren bu başlık altında, araştırma süreci boyunca çeşitli yol ve yöntemlerle toplanan verilerin, dökümü sağlanmış ve veriler tematik analiz yöntemiyle ele alınmıştır. Araştırmacı ses kaydı olarak yaptığı görüşmeleri hiçbir değişikliğe ve zaman aşımına uğratmadan dökümünü yapmıştır. Nitekim durum çalışmaları doğası gereği araştırmacının araştırmaya müdahil olmadığı, konunun nedeninin araştırıldığı esasına dayalıdır. “Nasıl” ve “Niçin” sorularını temel olarak ilerleyen, bir olayı derinlemesine inceleyen durum çalışması, nitel araştırma yöntemlerinden biridir (Aydoğan, 2020). Bu araştırmada yapılan görüşmeden ve bilhassa dokümana dayalı olarak elde edinilen verilerden detaylı incelemeler neticesinde temalar oluşturulmuştur.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

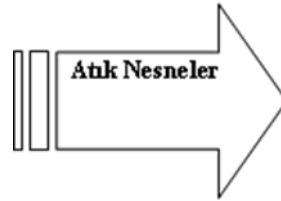
Bu araştırmada bulgular; araştırma sürecinde yarı yapılandırılmış görüşme, katılımcının çalışmaları, gözlem ve veri toplama yöntemleriyle elde edilen verilerin tematik analiz yöntemiyle temalara ayrılması neticesinde ortaya çıkmıştır. Temalar belirlenerek başlıklar haline getirilmiştir. Atık nesnelere, farkındalık ve duyarlılık, estetik kaygı olmak üzere toplam 3 başlık belirlenmiştir.

Şekil 2. Temaların Bulgulara Göre Dağılımı

3.1. Atık Nesnelere

Bu tema; doğaya ve insanlığa zarar veren atık nesnelere resme konu edilmesini ve sanat ile ilişkilendirilmesini içermektedir.

Şekil 3. Atık Nesnelere

Yapılan görüşmede, yöneltilen sorulara katılımcının verdiği cevaplar içerisinde “atık nesnelere” değindiği cümleleri derlenmiş haliyle şöyledir; “Konum; tüm dünyayı ve insanlığı ilgilendiren bir konu aslında. Hepimizin rahatsız olduğu veya hepimizi bir şekilde rahatsız eden bir husus. Sanayileşme ile yaşamımızı kolaylaştıran ve bugün ki nesnelere, makineleri vs. üreten bir insanlık çıktı karşımıza. Bu doğru evet. Ama seri üretim metodu bambaşka bir dünya daha yarattı. Sanayi devrimi seri üretim bantları ile birlikte kolaylıkların, konforun yanı sıra hayatımıza tüketilmiş kullanılmış milyarlarca atık nesneyi de dâhil etti (1.Görüşme).” ifadelerini kullanan katılımcının sözlerinden, teknolojinin hızının getirdiği birçok olumsuzluğun farkında olduğundan ve rahatsızlık duyduğundan bahsedilebilir. Yine katılımcının sözlerinden özellikle bu rahatsızlığı genelden özele indirirken “atık nesnelere” dikkat çektiği görülmektedir.

Nitekim yukarıdaki ifadelerini “Nesnelere evet ııı tabiki atıklar ama ben daha çok doğaya zarar veren nesnelere konu edindim. ıııı mesela kimyasallar barındıran varillerin bilinçli olarak doğaya bırakılması mesela daha çok endüstriyel atıklar, seri üretim nesnelere. İlk resmimde demiştim ya okulun çöplüğü ile başlamıştım. Kırık sıralar vardı, kırık yazı tahtaları mesela ıııııııı mesela kullanılmayan bir fırça. Birkaç resmimde ise daha organik üretimler olan bazı nesnelere denedim. At arabalarının artık kullanılmayan tahta tekerlekleri gibi.

Böyle nasıl desem aslında özel bir sınırlandırmam yok atıklar konusunda her türünü konu edebilirim diye düşünüyorum. Tabi rastladıkça biraz da öfkelendikçe anlatabiliyor muyum?(1.Görüşme).” sözleriyle güçlendiren katılımcının, atık nesnelere karşı duyduğu rahatsızlıktan ve söz konusu olan bu rahatsızlığı sanat aracılığı ile dile getirdiğinden söz edilebilir. Özellikle katılımcının “...Tabi rastladıkça biraz da öfkelendikçe anlatabiliyor muyum?” ifadesinden, atık nesnelere sebep olduğu çevre kirliliğine karşı olan hassasiyetinin artmasının, resim çalışmalarında da oldukça hissedilir olduğu yorumuna gidilebilir.

Görsel 1. Yüzleşme II, 130x100 cm, TüYB, 2017, Malatya

Görsel 2. Yığıntı, 130x100 cm, TüYB, 2012, Malatya

Görsel 3. Zıtlıkların Armonisi, 130x100 cm, TüYB, 2013, Malatya

Katılımcı yukarıda görüldüğü gibi doğaya zarar veren atık nesnelere resmine konu etmiştir. Özellikle kimyasal barından varilleri, endüstriyel atıkları sanatla ilişkilendirip resimlerine yansıtmış olduğu görülmektedir. İlk resmini okulun çöplüğünden etkilenerek kırık sıralardan, kırık yazı tahtalarından denemiş olduğunu söyleyen katılımcı, diğer çalışmalarında özel bir sınırlandırma yapmadan atık nesnelere karşılaştıkça ve bu görüntüye öfkelendikçe atıkların her türünü konu etmeye çalıştığını söylemektedir. Nitekim katılımcının ifadeleri yapılan yorumları destekler niteliktedir. “Ha dedim ya daha çok en zararlı olan atık nesnelere konu ediyorum. Doğada çözülmesi yüzyıllar sürenler mesela. Nasıl diyeyim mı yani birde bahsettiğim kimyasal içerenler yani zehirli olanlar. Onların çevremize olumsuz etkisi yüz kat daha fazla (1.Görüşme).” Katılımcının resimleri incelendiğinde, buradaki ifadelerinin, resimlerindeki plastik dilin temelini oluşturduğu söylenebilir. Nitekim atık nesnelere resim sanatında plastik bir değer olarak kullanılması, resim sanatı tarihine bakıldığında da görülmektedir. Atık nesnelere sanata ilk girişleri 20. yüzyılın başına denk gelmektedir. 1912 yılında Picasso ve Braque'nin çalışmalarına gazete parçaları, atık malzemeler ve değişik materyaller eklemeleri ile resimdeki temsil anlayışı değişmiş, gündelik nesnelere sonrasında Duchamp ile birlikte onaylanan sanat eseri olma özelliği yüklenmiştir. Dolayısıyla 20. yüzyıldan günümüze kolajın serüveni değişerek ve dönüşerek bugün sayısız üretim biçimlerine dönüşmüştür. Sanat eseri artık boya, tuval, kil, seramik gibi geleneksel sanat formları dışında yeni bir görünüme bürünmüş, yapıtı oluşturan elemanlar renk, doku, çizgi ve benzerleri dışında mukavva, gazete sayfaları, kumaş, hasır sepet ve daha birçok hazır nesne haline gelmiştir (Bingöl ve Çevik, 2020). 20. Yüzyılın başlarında sanata konu olarak girmiş olan atık nesne, işlev değiştirerek sanatta özne

haline gelmiştir. Bu durum doğrudan atık nesne ile sezgisel bir bağlantı kurulmasına ve onun çirkinliği, güzelliği, işlevselliği, faydalı ya da zararlı oluşu gibi konularla ilişkilendirilerek yorumlanmasına sebep olduğu söylenebilir.

3.2. Farkındalık ve Duyarlılık

Bu tema; atık nesnelerin çevreye ve insanlığa verdiği zararın, farkındalık ve duyarlılık ile dile getirilmeye çalışılması neticesinde oluşan resimsel yorumlamaları içermektedir.

Şekil 4. Farkındalık ve Duyarlılık

“Tabi ki; Ben yüksek lisans tezi için öneri hazırlarken resim sanatında hazır nesnenin girişi dikkatimi çekti, zaten iklim değişikliği gibi konularda bir hassasiyetim vardı ve incelemeler yapıyordum. İıııı Sanayileşmenin doğaya ve insan doğasına karşı geliştirdiği doğa dışı yaşam zemini beni hep rahatsız etmiştir ve atıkların resme girişi ve konu ya da malzeme olarak resim sanatında kullanılması üzerine araştırmalar yaptım. Hem tüm bunları analiz etmek kendi rahatsızlıklarımı ifade etmek için atıkları konu alan resimler yapmaya başladım (1. Görüşme).” Onların çevremize olumsuz etkisi yüz kat daha fazla. Sebebi mi? İıııı tabiki sebepsiz olur mu? İııı bu dünya bizim evimiz ve tüm insanlığın yarardan daha çok zarar veren üretimler ya da üretim fazlası nesnelere yani İıııı özellikle mesela balıkları kuşları hızla zehirleyip öldüren nesnelere ve doğada bazılarının çözülmesi belki bin yıl sürüyor. Verdiği zararı düşünebiliyor musunuz? Ben birazda nasıl desem tüm dünyanın derdine çare olamayacağımı biliyorum belki ama resimlerime konu ederek bir farkındalık oluşturmak istiyorum (1. Görüşme).” Katılımcının ifadelerinden yola çıkarak, resmine seçtiği konunun bir farkındalık sonucu oluşan, bir kavram ya da bir nesne ile ilgili, açık bir bilinçle düşünme ve onu düşünmeye dâhil edebilme becerisinden geldiği yorumu yapılabilir. Bu durumun oluşabilmesi için Katılımcıda oluşan çevre duyarlılığı ve çevrenin kirlenmesinin, bozulmasının, onda yarattığı gelecek ile ilgili endişeli ruh hali, kişinin bireysel farkındalığının yüksek oluşunun, ifade ettiği gibi aldığı eğitimin, kendi vurgusu ile aldığı sanat eğitiminin büyük bir rolü bulunmaktadır.

“Dedim ya bir rahatsızlığım var. Ve çok kez gün içinde bile karşıma çıkıyor bu atıklar. Aslında her yerdeler. Mesela sokağımızda, apartmanın önünde. Çoğu zaman nasıl desem aylardır orada duran bir şeyi fark etmemiş olabiliyorum. Bunun sebebini pek bilmiyorum. Bazen bu atıklar o kadar sıradanlaşıyor ki. Belki ondan bilmiyorum. Ama bunu hissetmem gerekiyor. Ve hissedince bir zaman bazen bir dakika bazen bir hafta oraya gidip gelip bakıyorum. İıııı televizyondaysa değil ama çevremdeyse fotoğrafını çekiyorum çok açıdan. Sonra bir kompozisyon oluşuyor zihnimde ve oturup boyalarımı hazırlıyorum. Ve başlıyorum (1.Görüşme).” diyen katılımcının ifadelerinden yola çıkılarak, resim yapma sürecinin nasıl oluştuğuna ve resim çalışmalarını nelerin nasıl etkilediği ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda çevredeki birçok unsurun sanatsal elemanlar olarak kullanılabilmesi yorumu da yapabilmek mümkündür. Sözlerine “Sorumlu ve sanat eğitimi almış duyarlı bir, birey olarak yaşadığımız dünyanın İııııı yani yolunda gitmeyen bir şeylere müdahale etmiş olmanın rahatlığını hissediyorum. İııııı evet aslında tam olarak bunu hissediyorum. Duyarlı olmak ve farkındalık yaratma çabası. Kendimi iyi hissettiriyor. Ayrıca aldığım resimsel mesafeyi görüyorum. Hem ruhum için bir amaca hizmet ediyorlar. Hem de insanlık için önemsenmesi ve konforlu bir dünya için ne ürettiğimize ve ürettiğimizi nasıl kullanıp nasıl tükettiğimize ve atık yönetimi konusunda ne yaptığımıza daha çok dikkat etmezsek, bizi iyi bir gelecek beklemiyor. Böyle işte (1.Görüşme).” ifadeleriyle devam eden katılımcının resme seçtiği konunun, sosyal yaşamında kendisini son derece derinden etkileyen bir konu olmasıyla, çalışmaların hem plastik anlamda bir zenginlik hem de kavramsal anlamda bir yoğunlaşma sonucunda ortaya çıktığı yorumu yapılabilir. Sözlerine devam eden katılımcı; “Ruhum için bir amaca hizmet ediyorlar evet. Nasıl desem şöyle ki bir insan olarak sanat eğitimi almış bir birey olarak toplum için yaşadığım dünya için diğer insanlar için sorumluluklarım var. Bir şekilde beni rahatsız eden insanlık aleyhine olan tarafları var. İıııııı yani bir şekilde kendi dilimle kendim için insanlık için kötü olan bir şeye müdahale ediyorum. Bir farkındalık amaçlıyorum. Belki insanların hepsini bilinçlendirmeyebilirim. Ama hani bir hikâye var ya denizyıldızı kurtaran adam ile ilgili. Hani sahile vurmuş binlerce denizyıldızı varken hepsini kurtaramayacağımı bildiği halde bir bir onları denize fırlatıyor. Ve sorulunca İııııı hani diyorlar ya hepsini kurtaramazsın. O da elindeki denizyıldızını denize atıyor ve diyor ya bak işte o kurtuldu. Hıh işte öyle bir şey gerçekçi olmak gerekir yani. Ama asla pes etmemek de gerek mesela öğrencilerim soruyor (2.Görüşme).” ifadelerini kullanıyor. Bu durum 20. yüzyıl

sanatçısının da derinden hissettiği tepkisel ruh halinin göstergesi olarak yorumlanabilir. Doğa ve ekosistemdeki giderek artan bozulma, endişe yaratırken bu bozulmaya neden olana yönelik eyleme geçme gerekliliğinin her geçen gün artması, 1960’larda başlayan sanat ve doğa algısındaki değişimle birlikte sanatçının eleştiren, sorgulayan, çözüm üreten projeler, sanatsal pratikler ortaya koymasına neden olmuştur. Özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinde doğal dünyada ortaya çıkan doğadaki bozulmanın geri döndürülemez bir hal almasıyla birlikte sanatçılar sorunu ulusal ve uluslararası gündeme taşıyan hem eleştirel hem de çözüm üreten bir bakış sergilemeye başlamıştır (Saygı, 2016). “Ha bakın mesela şunu söyleyeyim Bir kere ben bilinçlendim. Yani atıkların dünya için bu denli bir sorun olduğunu sınırlarını ve detaylarını bugün ki kadar bilmiyordum yani. Bu bile bence önemli bir kazanım benim için (2. Görüşme)” Atık nesnelere konu alan çalışmalar yaptığı süreç içerisinde konuya dair daha fazla bilinçlendiğini dile getiren katılımcı sözlerine şu ifadelerle devam ediyor. “En çok şeyi yani konu edindiğim atıkların ne olduğunu ıııı mesela varilleri çok sordular. Kimyasal atıkları taşıyan variller deyince şaşırıyorlar oluyor. Ve bende çevremizin yaşadığımız dünyanın korunması gerektiğini anlatmak için fırsat bulmuş oluyorum tabi. Öğrencilerimin duyarlılıklarını artırmak için onlarla resimlerimle ilgili sohbet etme imkânı buluyorum. Ha aslında güzel sanatlar lisesindeyim ve çocukların hepsi özel yetenek sınavı ile gelen çocuklar yani şöyle diyim ıııı zaten sanata yatkınlıkları onları akranlarına göre daha duyarlı yapıyor. Mesela içlerinde çevre koruma faaliyetlerine katılan birkaç kişi oldu bu da beni mutlu etti(2.Görüşme).”

Görsel 4. Yüzleşme II, 130x100 cm, TÜYB, 2017, Malatya

Katılımcının bu sözlerinden, çevresel sorunlara karşı, toplumsal farkındalığın artmasına sebep olması amacıyla da araştırmada yer alan resimleri ürettiği yorumu yapılabilir. Nitekim katılımcının sözlerinden toplumsal farkındalık ve duyarlılığın oluşmasında sanat eğitiminin rolünün büyük olduğunu anlatmaya çalışması, kendi yaptığı resimlerin de bu amaç doğrultusunda ortaya çıktığını destekler niteliktedir. Nitekim kendi çevresi içinde yaşayan sanatçı, insan zihninin en derin tabakalarında yer alan, kendine özgü içgüdüsel yaşamı eşsiz yeteneğin ona verdiği güçle maddeye dökülebilen kişidir (Ersoy, 2002). Thomson ise bu konuda şöyle demiştir; Sanatçı, bilincinde iç dünyasına ilişkin bir çelişkiyi ortaya çıkararak onu bir sanat yapıtı içinde çözer (Thomson, 1987). Dolayısıyla bu duyarlılıkların kazandırılmasını ve yaratıcı çözümleri içeren sanat eğitiminin gerekliliğinin çevre ve gelecek için oldukça önem arz ettiği söylenebilir.

3.3 Estetik Kaygı

Bu tema; araştırmada yer alan çalışmaların yapım aşamasına dair oluşan estetik kaygıyı içermektedir.

Şekil 5. Estetik Kaygı

“Yani resmin dili bence güzelin dili bir yerde ıııı yani çirkin bir şeyi de konu alsanız biraz öyle. Güzelin bir parçasına dönüşmeleri belki evet ama bu beni bir şekilde rahatsız ediyor. Yani nasıl desem bir şekilde onları var olmaktan çıkarıyormuşum gibi asıl çirkinliklerinin üzerini kapatıyormuşum gibi yani öyle hissediyorum. Ham, doğal halleri veya doğaya atıldıkları yerdeki duruşları biraz benim meselem. Onları zaten bağlamından koparıyorum. Resimliyorum ama kendilerini bizzat madde olarak resme dâhil etmek ıııı nasıl desem yani bilemedim hala karasızım. Resimlerim çok olgunlaşmış bir güzelliğe sahip değiller. Yani bunu kabul etmem gerekiyor. Ama estetik bir kaygı ile yapıldıkları tabi ki doğru. Boya katmanları arasında soyutlanmış bir

çirkinliğin izlerini bulabiliyorsunuz mesela ama zihnimde cümleye dökemeyeceğim ve benim tarafımdan bilinen bir olgunlaşmış estetik görüntüler var (2. Görüşme).

Görsel 5. Yüzleşme I, 130x100 cm, TÜYB, 2012, Malatya

Örneğin bu resim katılımcının bahsettiği kendi zihninde olgunlaşmış estetik görüntülerden biri olabilir. Bu resimde kimyasal atık varillerinin doğanın içindeki sıradan bir görüntüsünden hareketle yapılmasına rağmen estetik armonisi ve güçlü plastiği ile sanatın ifade gücüne yapılmış bir vurgu olarak da değerlendirilebilir. Görüşmenin devamında katılımcı durumu şu şekilde izah etmektedir. “Bir gün bu konu ile ya da başka bir konu ile o resimleri yapabilmeyi umuyorum. Anlatamadım ama neyse yani resimlerimin estetiği benim düşündüğüm seviyede değil ama dedim ya estetik bir kaygıyla üretildikleri için çirkin ya da kötü resimler olduğunu söyleyemem. Bi de bunlar üzerinde çok düşünmemiştim aslında birazda izleyenin beğeni düzeyi ile ilgili ama dediğim gibi resimlerimin bana ve zamana ihtiyacı var. Eskiz diyebileceğim şeyler var sadece. Pastel boya ile kuru boya ile yaptığım küçük eskizler. Akrilikte denedim. Ama akriliğin imkânlarını benim tavrım için zayıf buldum. İııı yağlıboya ile çalışmayı seviyorum. Ama bilmiyorum belki de çalışmalarımı biraz daha zenginleştirmem gerekiyor hem yani ııı mesela içerik olarak da biçim olarak da ııı yani dönütler aldıkça daha geniş bakabiliyorum konuya. Kendime gelince daha önce de söyledim hem plastik hem estetik anlamda daha olgunlaşmış resimler yapmayı umuyorum (2. Görüşme).” ifadelerini kullanan katılımcının sözlerinden ve her objenin bir sanat nesnesi olabileceğinden hareketle, katılımcının da atık nesnelere sanat nesnesi olarak ele aldığı, ele aldığı nesnelere estetik ve plastik yapısını resimsel yorumlamalarla güçlendirmeye çalıştığı söylenebilir. Ancak katılımcının sözlerinden bunun da uzun bir aşama olduğu, hem kavramsal hem de resimsel anlamda gelişimin ve değişimin devam etmesi gerektiği düşüncesinde olduğu, bu yargıya ise resimlerinde gördüğü plastik ve estetik eksiklikten-ihyaattan yola çıkarak vardığı söylenebilir.

Görsel 6. Çerçeve, 130x100 cm, TÜYB130x100 cm, TÜYB2014, Malatya

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışma Malatya da bir devlet okulunda görev yapan katılımcının yapmış olduğu çalışmalarında, günümüz atık nesnelere çeşitli yollarla değerlendirilerek topluma geri kazandırılması ve değer görmesini artırmaya yönelik bir amaç üzerine belirlenmiş olup, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması deseni ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada katılımcıyla yapılan görüşmelerden veriler elde edilmiş ve tüm bu veriler doğrultusunda belirlenen başlıklarla ilgili alan yazın taraması da yapılarak bilgiler desteklenmeye çalışılmıştır. Varılan önemli sonuçlardan biri, özellikle sanat eğitimi alan bireylerin yaşamı ilgilendiren her hususta daha fazla duyarlı olması gerektiğidir. Tarih boyunca insanları ve yaşamı ilgilendiren neredeyse her konuda sanatçılar duyarlılıkları ile eserler üretmiştir. Özellikle sanayi devrimi sonrası dünyada atıklar tüm insanlık için çözümlenmesi gereken önemli bir sorun haline gelmiştir. Doğayı kirleten ve yaşam alanlarını tehdit eden bu büyük sorun karşısında özellikle 20. yüzyıldan itibaren sanatçılar tepkilerini sanatları ile ortaya koymuşlardır. Sanatçılar bu tepkilerini, bazen katılımcının yaptığı gibi sadece atıkları konu edinerek bazen de atıkları bizzat sanat nesnesine dönüştürerek ortaya koymuşlardır. Bu çalışmada, sanat eğitiminin bireylerin farkındalık

düzeylerini artırmak için önemli bir durumken sanat eserleri vasıtasıyla bu farkındalıkları toplumda daha yaygın hale getirme çabasının önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Resim sanatında üretilen eserlerin kişilerin toplumsal duyarlılıkları ile yakından ilintili olduğu ve hassasiyet gösterilen hususların sanata konu edinilmesinin, bu durumun aynı zamanda toplumsal sorumluluk duygusunu tatmin edici bir yönünün de olduğu varılan diğer bir sonuç olarak gösterilebilir. Aynı zamanda sosyal, toplumsal, çevresel ve daha birçok durumların resim sanatında konu olarak ele alınmasının son derece etkili olabileceği çıkarımında bulunulabilir.

KAYNAKÇA

- Akar, H. (2017). Durum çalışması. (Ed. A. Saban ve A. Ersoy.), Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri, s. 139-176, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Aydoğan, Y. (2020). “Kültürel Miras Bilinci Kazanımıyla İlgili Müze Eğitimi Dersi Üzerine Bir Durum Çalışması”, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Baltacı, A. (2019). “Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?”, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5- 369.
- Bingöl, P. M. ve Çevik, N. (2020). “Çağdaş Sanatta Bir İfade unsuru Olarak Kolaj Üzerine Bireysel Söylemler”, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13- 36.
- Ersoy, A. (2002). Sanat Kavramlarına Giriş, Yorum Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- Gökçe, S. (2015). “Sanatsal Yaratma Sürecinde Estetik Kaygının İşlevi”, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/At%C4%B1k>
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/Fark%C4%B1ndal%C4%B1k>
- Karataş, Z. (2015). “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri”, Manevi Temelli Sosyal Araştırmaları Dergisi, 2015/1-66.
- Manastırlı, R. (2017). “Hazır Nesnelerin Sanatsal Formlara Dönüşüm Süreci”, Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşe (Kıbrıs)
- Öznülür, H. (2019). Atık Nesnelerin Resim Sanatına Girişinde Picasso ve Braque'nin Etkisi, Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi, 2019- 699.
- Sağlam, F. (2016). Atık Nesnelerin Sanatta ve Sanat Eğitiminde Kullanılmasına Yönelik Öğretim Elemanlarının Görüşleri, Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi, 8- 247.
- Sağlam, F. (2019). “Resimde imge Olarak Endüstriyel Atıklar”, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Sağlam, F. ve Enginoğlu, T. (2016). Sanat Nesnesi Olarak Atık Nesne, Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 07(14), 47-49.
- Saygı, S. (2016). Çağdaş Sanatta Doğa Algısı Ve Ekolojik Farkındalık, Sanat-Tasarım Dergisi, (7), 7-13
- Subaşı, M. ve Okumuş, K. (2017). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2- 420
- Taghisioğlu, R. (2020). “Nitel Bir Araştırma Tekniği Olarak: Durum Çalışması”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Thomson, G. (1987). İnsanın Özü, (Çev. Celal Üster), Payel Yayınevi, İstanbul.
- Türkdoğan, G. (2017). “İnsan Doğa İlişkisi Bağlamında 1960 Sonrası Sanatta Doğaya Yönelimler”, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir.
- Türksoy, Ö. (1991). Çevre Duyarlılığı Eğitiminde Bilişsel Yaklaşım: Çocuk ve Temel Çevre Özellikleri, 16.